

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves kollégák, kedves érdeklődők!

Nagy öröm számomra, hogy ma egy új sorozat első kötetét mutathatom be: az *Ipartörténeti Füzetek* nyitódarabját, Nagy Béla munkáját, *A kolozsvári Iparos Egylet története (1860–1945)* című könyvet. A bemutató számomra személyesen is fontos alkalom, hiszen a sorozat szerkesztőjeként, a kötet lektoraként és a program egyik elindítójaként is azt érzem: nem csupán egy könyvet teszünk ma az asztalra, hanem egy kutatási és emlékezetpolitikai vállalat is.

Miért indítunk ipartörténeti sorozatot?

Azért, mert az iparosvilág története nem perifériája a modern erdélyi társadalom történetének, hanem egyik tartópillére. Kolozsvár – és tágabban Erdély – modernizációja, városiasodása, a polgári életformák megerősödése elképzelhetetlen a mesterségek, műhelyek, szakmai közösségek és az ezeket összefogó intézmények nélkül. Amikor egy iparosegylet történetéről beszélünk, valójában a mindennapi társadalmi működésről beszélünk: tudásátadásról, erkölcsi és szakmai normákról, érdekvédelemről, kulturális jelenlétről, szolidaritásról – és arról, hogyan válik a munka és a szakmai közösség közélétté.

Az *Ipartörténeti Füzetek* sorozat célja ezért kettős. Egyrészt: kutathatóan, rendszerezve, tartós formában megőrizni és hozzáférhetővé tenni mindazt, ami sokszor szétszórta, magángyűjteményekben, sajtóban, emlékezetben marad fenn. Másrészt: olvasható, értelmezhető módon elmondani a történetet azoknak is, akik nem szakmabeliek, de érdekli őket a város múltja, az intézményépítés, az erdélyi polgárosodás.

És itt érkezünk el ahhoz, miért éppen ez a kötet az indító.

Nagy Béla könyve ugyanis nem egyszerűen egy egyesület kronológiája. A kolozsvári Iparos Egylet történetén keresztül azt mutatja meg, hogyan épül fel egy közösség, hogyan találja meg a helyét a város szerkezetében, hogyan teremt intézményi háttérrel a szakmai önazonosságnak, és hogyan reagál a nagy történelmi fordulatokra. A kötet időhatára – 1860-tól 1945-ig – már önmagában jelzi: itt nem rövid, epizodikus történetről van szó, hanem egy hosszú távon működő, több korszakon átívelő intézményről.

A szerző módszerének egyik ereje, hogy többféle forrást mozgat: korabeli sajtót, iratanyagot, rendeleteket, visszaemlékezéseket, és ezekből olyan képet rajzol, amely egyszerre részletes és áttekinthető. Ez azért fontos, mert az iparosság történetét sokszor csak mozaikokból látjuk: néhány név, néhány esemény, egy-egy fotó vagy emléktárgy. Itt viszont ezek a mozaikok összeállnak: intézménytörténétté és társadalomtörténeti tanulsággá.

A könyv felépítése is ezt szolgálja. A szerző az Egylet történetét nagyobb korszakokra tagolja, mégpedig elnöki ciklusokhoz rendelve. Elsőre talán szokatlan megoldásnak tűnhet, de valójában nagyon beszédes: jól látható belőle, hogyan alakul át a szervezet hangsúlyrendszere, milyen

vezetői stratégiák jelennek meg, és milyen típusú közéleti szerepvállalást képvisel az iparosság a különböző évtizedekben. A könyvben négy meghatározó elnök korszakát ismerjük meg részletesen: Krémer Ferencét, Benigni Sámuelét, Hevesi Józsefét és Rátz Mihályét.

De miről szól az Iparos Egylet története a részletek szintjén?

Először is a kezdetekről. 1860-ban a szerveződés még Iparos Olvasó Egyletként indul: a művelődés, az önképzés és a társasági élet terepe. Ez a kiindulópont nagyon fontos, mert megmutatja: az iparosok nem csak gazdasági szereplők voltak, hanem a polgári kultúra hordozói is. A későbbi átalakulás, amikor a szervezet Iparos Egyletté válik, már azt jelzi, hogy mindez érdekvédelmi és intézményépítő feladatokkal egészül ki.

A második nagy csomópont a székház ügye. Az Egylet saját otthona a Fő téren nem csupán épület, hanem jelképes tér: a láthatóság, a rang, a városi jelenlét kifejezése. A kötet ebből az ügyből nem csak építéstörténetet ír, hanem megmutatja a tervezés, az engedélyezés, a városi kapcsolatok és a reprezentáció kérdéseit is. A székház egyszerre infrastruktúra és identitás: hely, ahol üléseznek, rendeznek, szerveznek – és ahol a közösség „jelen van” a város szívében.

A harmadik csomópont az intézmény szociális arca: az aggmenház létrehozásának története. Ez számomra a könyv egyik legmegrendítőbb és legtanulságosabb szála. A szakmai közösség nem csak a sikeres, aktív tagokra gondol, hanem azokra is, akik megöregedtek, elszegényedtek, segítségre szorulnak. A szolidaritás nem elvont eszme, hanem intézménnyé válik. A kötet ennek az erőfeszítésnek a lépéseit is részletesen követi.

A negyedik nagy témakör a történelmi törések kezelése, különösen 1918 után. A keretek megváltoznak, a város társadalmi és politikai közege átrendeződik, új szabályozások és új intézményi viszonyok jelennek meg. A könyv erénye, hogy nem leegyszerűsítve beszél erről, hanem azt vizsgálja: milyen válaszokat keresett az Egylet, hogyan próbálta fenntartani működőképességét, milyen formákban maradt jelen a város életében.

És mindeközben a szerző nem veszi szem elől a mindennapokat: a belső működést, az alapszabályokat, a választmányi életet, a tagsági összetételt, a kulturális programokat, a képzési kapcsolódásokat. Ettől lesz a könyv több, mint „történet”: ettől válik életté.

Külön szeretném kiemelni a kötet apparátusát is. A kronológia, a névjegyzék, a képanyag és a bibliográfia nem csak kiegészítők, hanem önmagukban is értékes segédletek. A névjegyzék például olyan kapu, amelyen keresztül további kutatások indulhatnak: személyek, családok, műhelyek, kapcsolatok nyomainak tárulnak fel.

Sorozatszerkesztőként és lektorként számomra az egyik legfontosabb kérdés mindig az: mit ad ez a könyv a jelennek?

Azt, hogy a közösségi intézményépítésnek van hagyománya, nyelve és etikája. Azt, hogy a munka kultúrája nemcsak termelés, hanem tudás, közélet, felelősség és szolidaritás. És azt, hogy a város múltja akkor érthető, ha a „nagy” történetek mellett látjuk a szakmai közösségek, egyesületek, társaságok mindennapi munkáját is.

Végül szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik e sorozat létrejöttét segítették: a kutatói és szerkesztői műhelyeknek, az adatközlőknek, a közgyűjteményi munkatársaknak, és mindenkinek, aki forrást, emléket, dokumentumot megőrzött. A könyv egyben közösségi teljesítmény is.

Kívánom, hogy ez a nyitókötet jó kézbe kerüljön: kutatókhoz, tanárokhoz, diákokhoz, helytörténet iránt érdeklődőkhöz – és hogy a sorozat további kötetei is hasonló biztonsággal építhessenek erre az alapra.

Köszönöm a figyelmet!